

Dr med. Jerzy Rostek – pierwszy ordynator Oddziału Diagnostycznego Katedry i Kliniki Neurochirurgii w Poznaniu

Dr med. Jerzy Rostek – the first head of Diagnostic Ward
of Department and Clinic of Neurosurgery in Poznań

Włodzimierz Liebert, Michał Wieloch

z Katedry i Kliniki Neurochirurgii Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu
kierownik: prof. dr hab. med. Stanisław Nowak

Streszczenie

50 rocznica powstania Katedry i Kliniki Neurochirurgii Akademii Medycznej im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu jest okazją do przypomnienia działalności zawodowej i naukowej dr med. Jerzego Rostka. Dr Rostek był jednym z pionierów, który rozpoczął specjalizację w neurochirurgii w 1952 roku. W 1958 r. odbył staż naukowy w Instytucie Maxa Plancka pod kierunkiem prof. K.J. Zülcha i w Klinice Neurochirurgii w Kolonii pod kierunkiem prof. W. Tönnisa. Od 1961 do 1977 roku pełnił funkcję ordynatora oddziału diagnostycznego i przez 15 lat był zastępcą kierownika Katedry i Kliniki Neurochirurgii AM w Poznaniu.

Summary

The 50th anniversary of the founding of the Clinic and Department of Neurosurgery K. Marcinkowski University of Medical Sciences in Poznań is the opportunity to recall professional and research activities of Jerzy Rostek MD. Dr J. Rostek was one of the pioneers who began training in neurosurgery in 1952. In 1958, he received advanced training at the Max-Planck Institute under the guidance of Professor K.J. Zülch and at the Department of Neurosurgery in Köln under the supervision of Professor W. Tönnis. From 1961 till 1977 dr J. Rostek was head of diagnostic ward and for 15 years he was also vice chairman of the Department & Clinic of Neurosurgery in Poznań.

Słowa kluczowe: Jerzy Rostek, biografia, Katedra i Klinika Neurochirurgii, Poznań

Key words: Jerzy Rostek, biography, Clinic&Department of Neurosurgery, Poznań

Dr Jerzy Rostek urodził się 19 lutego 1925 roku w Gdańsku w rodzinie o wielopokoleniowych tradycjach patriotycznych (ryc. 1). Ojciec Adam, z zawodu

bankowiec, pełnił wówczas funkcję dyrektora w jednym z banków w Gdańsku. W 1927 roku ojciec, znany działacz społeczny na Górnym Śląsku, obejmuje stanowisko burmistrza w Żorach i pełni je do 1932 roku. Umiera na rok przed wybuchem wojny w 1938 roku. Matka Maria, z domu Gałęcka, sama wychowuje troje dzieci: córkę Franciszkę (ur. 1920 r.) i dwóch synów Jerzego (ur. 1925 r.) i Mariana (ur. 1930 r.).

Rycina 1. Dr med. Jerzy Rostek

Po ukończeniu szkoły podstawowej dr Rostek kontynuuje naukę w gimnazjum. Jest członkiem ZHP. Tuż przed wybuchem wojny kończy 3 klasę. W czasie okupacji zmuszony był do ciężkiej pracy fizycznej w cementowni w Kleszczewie, często musi się w tym okresie ukrywać aby uniknąć poboru do armii niemieckiej. Po zakończeniu działań wojennych matka wraz z dziećmi przeprowadza się do Katowic, gdzie Jerzy Rostek podejmuje naukę w gimnazjum im. Adama Mickiewicza. W 1946 roku w wieku 21 lat uzyskuje świadectwo dojrzałości.

Na podstawie zdanego egzaminu konkursowego w 1946 roku zostaje przyjęty na Wydział Lekarski Uniwersytetu Poznańskiego (ryc. 2). W okresie studiów uczył się pilnie i gorliwie, doceniał szansę dalszej edukacji po przeżyciach wojenno-okupacyjnych. Pamiętał o tym, że wojna przerwała jego prawidłowo przebiegający tok nauki szkolnej. Już jako student, od 1949, roku pracował na stanowisku asystenta w Zakładzie Anatomii Prawidłowej i Topograficznej UP i AM oraz 2 lata jako

Rycina 2. Jerzy Rostek student medycyny

wolontariusz w II Klinice Chirurgii. Studia medyczne ukończył uzyskując absolutorium w czerwcu 1951 roku a dyplom w 1952 roku (ryc. 3).

W roku otrzymania dyplomu zawarł związek małżeński z Aleksandrą Włodarczyk (ryc. 4). Państwo Rostek wychowali troje dzieci: córkę Ewę, z wykształcenia lekarz pediatra i dwóch synów – Krzysztofa i Piotra. Obydwaj są inżynierami mechanikami.

W 1952 roku dr J. Rostek podejmuje pracę w Klinice Neurochirurgii jako jeden z pięciu absolwentów, którzy otrzymali stypendia specjalizacyjne z ministerstwa zdrowia. Pozostali stypendyści to : Jan Solawa, Bronisław Stachowski, Tadeusz Wencel i Janusz Subczyński (1). W 1957 roku uzyskuje II stopień specjalizacji w neurochirurgii i etat asystenta, a rok później starszego asystenta. W 1958 roku jest pierwszym z asystentów kliniki, który wyjeżdża na staż naukowo-szkoleniowy do Kolonii uzyskując stypendium Ministerstwa Kultury Północnej Nadrenii-Westfalii. W okresie 3 miesięcy pracuje w Instytucie Maxa Plancka

Rycina 3. Absolutorium na Wydziale Lekarskim (1951 r.)

kierowanym przez profesora K. J. Zülcha i w Klinice Neurochirurgii kierowaną przez profesora W. Tönnisa (ryc. 5). Od obu profesorów otrzymuje bardzo dobre opinie. Profesor Zülch pisze: dr Rostek uczestniczył w seminariach z chirurgicznej neuropatologii oraz

Rycina 4. Dr Rostek z żoną i córką

morfologii i biologii guzów mózgu. Podczas zajęć wykazał się dużą wiedzą i aktywnym udziałem w dyskusjach. Profesor Tönnis w swojej opinii podkreślił duże zaangażowanie stypendysty w pracy w oddziale pooperacyjnym. Bardzo wnikliwie zapoznawał się z prowadzeniem chorych po urazach czaszkowo-mózgowych, a szczególnie interesował się leczeniem płynotoku w następstwie złamań przedniego dołu czaszki. Z dr Bischofem i dr Nittnerem kontynuował własne, wcześniejsze badania nad zaburzeniami układu vegetatywnego. Wśród zespołu Kliniki cieszył się szacunkiem, który uzyskał dzięki swojej skromności i pracowitości. Po powrocie do kraju prowadzi dalsze badania koncentrując się na problemie urazów czaszkowo-mózgowych. Jego zainteresowania dotyczyły regulacji naczyniowo-ruchowej w obrażeniach mózgu, rdzenia kręgowego i splotu barkowego. Przedmiotem badań były także następstwa urazów czaszkowo-mózgowych w aspekcie otolaryngologicznym i wspólne prace z lekarzami Kliniki Laryngologii AM w Poznaniu. W 1964 roku obronił pracę na stopień doktora medycyny i zo-

Rycina 5. Dr. Rostek i prof. Zülch. Instytut Maxa-Plancka (1958 r.)

Rycina 6. Wręczenie dyplomu dr nauk medycznych (1964 r.)

stał powołany na stanowisko adiunkta. Tematem dysertacji doktorskiej były zaburzenia temperatury skórnej kończyn górnych w ogniskowych uszkodzeniach mózgu (ryc. 6). W ostatnich latach pracy Jego głównym tematem badawczym były patofizjologia i leczenie wad naczyniowych mózgu oraz przepływ krwi w naczyniach mózgu w oparciu o badanie angiograficzne. To

ostatnie zagadnienie było tematem przygotowywanej rozprawy habilitacyjnej. Tezy pracy zostały opublikowane w Neurologii i Neurochirurgii Polskiej w numerze 5 w 1975 roku. Tytuł pracy „Uproszczony pomiar przepływu krwi w naczyniach mózgu” (ryc. 7). W oparciu o prawa fizyczne Reynoldsa i Poisseuillea autor dokonał obliczeń, dodając własne modyfikacje, przepływu krwi w naczyniach tętniczych. Pomiar szerokości tętnic przeprowadzał lupą Brünella z dokładnością do 0,1 mm na przednio-tylnych i bocznych angiogramach w odległości 5 mm powyżej i poniżej podziału tętnicy szyjnej wewnętrznej. Przeprowadzone badania przepływu w poszczególnych tętnicach w zakresie unaczynienia tętnic szyjnych wykazały znaczne odchylenia od stanu prawidłowego. W 3/4 przypadków autor stwierdził zwiększenie przepływu krwi w tętnicach żywiących naczyniak. Wzrost ten wahał się od 10 do 50%, a w kilku przypadkach był nawet wyższy. Zwiększony dopływ krwi występował przeważnie w naczyniakach umiejscowionych w obszarze tętnicy środkowej mózgu. Po zabiegu operacyjnym przepływ krwi wykazywał wartości zbliżone do prawidłowych, co świadczyło o normalizacji stosunków hemodynamicznych w mózgu. Należy podkreślić, że obliczenia przybliżonych wartości przepływu krwi oparte na wzorach fizycznych miały wówczas duże znaczenie diagnostyczne w ocenie zaopatrywania w krew mózgu i naczyniaka w okresie czynnej wady naczyniowej oraz po jej doszczętnym usunięciu (2). Wyniki tej pracy były oryginalnym osiągnięciem autora i stanowiły wkład do literatury oraz praktyki

leczenia naczyniaków mózgu. Dr Rostek był autorem i współautorem 32 prac w czasopismach krajowych i zagranicznych oraz czynnym uczestnikiem zjazdów naukowych w kraju i za granicą (Drezno 1962, Weimar 1974, Berlin i Halle 1975).

Od 1961 do sierpnia 1977 pełnił obowiązki ordynatora oddziału diagnostycznego, a od 1972 roku również stanowisko zastępcy kierownika Kliniki.

Rycina 8. Podczas pobytu na nartach (Szkłarska Poręba)

NEUR. NEUROCHIR. POL., 1975, T. 1X (XXVI), NR 5

Jerzy Rostek

UPROSZCZONY POMIAR PRZEPŁYWU KRWI
W NACZYNIAKACH MÓZGU

Z Kliniki Neurochirurgii Instytutu Chorób Układu Nerwowego i Narządów Zmysłów
AM w Poznaniu
Kierownik: doc. dr hab. F. Tokorz

Mimo znacznie udoskonalonych i szeroko stosowanych metod badania przepływu krwi w wadach naczyniowych mózgu, nie wszystkie aspekty patofizjologiczne tego zagadnienia zostały dostatecznie wyjaśnione. Dowiedziono, że w większości przypadków naczyniaków znaczny wzrost przepływu krwi wywołany jest działaniem ścącym wady (1, 7, 10, 11), która wpływa niekorzystnie nie tylko na krążenie krwi w mózgowiu, ale również i na całe krążenie ustrojowe (2, 5, 8, 9, 13, 14).

Celem niniejszej pracy jest określenie stopnia zaburzeń przepływu krwi w tętnicach dogłównych i zaopatrujących naczyniak w okresie czynnej wady naczyniowej i po jej operacyjnym usunięciu.

METODA

W oparciu o prawa fizyczne Reynoldsa i Poisseuillea dokonano obliczeń przepływu krwi w naczyniach tętniczych. Do tego zastosowano założenia upraszczające podane przez Kuzieka, Szewczykowski (12, 13) i własne. Przepływ krwi w danej tętnicy obliczono według następującego wzoru:

$$Q = \frac{\pi \cdot R_e^4 \cdot \eta \cdot \Delta p}{4 \cdot l \cdot \rho \cdot D^2 \cdot \mu_{\text{mózg}}} \cdot D^2 \cdot V_{\text{mózg}}$$

gdzie oznaczają:

- Q — przepływ krwi
- R_e — liczbę Reynoldsa (2320)
- η — współczynnik lepkości krwi 49 · 10⁻³ $\frac{\text{g}}{\text{cm} \cdot \text{s}}$
- ρ — gęstość krwi — 1,06 $\frac{\text{g}}{\text{cm}^3}$
- D — szerokość względna światła naczynia w mm
- V_{mózg} — współczynnik prędkości przepływu krwi przez mózg

Pomiaru szerokości tętnic ... D dokonano lupą Brünella z dokładnością do 0,1 mm na przednio-tylnych i bocznych angiogramach mózgu w odległości 5 mm powyżej i poniżej podziału tętnicy szyjnej wewnętrznej (6).

Uzyskane w grupie badań kontrolnych wartości szerokości światła tętnic nie odbiegają od pomiarów przeprowadzonych przez innych autorów (6, 17) (tab. 1).

Współczynnik prędkości przepływu krwi przez mózg w zakresie unaczynienia tętnic szyjnych obliczono na podstawie serzynych angiogramów z różnicy czasu (2) między momentem wypełnienia zadecydowaną krwią żyłou tętnicy szyjnej wewnętrznej a uwidocznieniem wpływu satoki. Do obliczeń statystycznych posłużono się współczynnikiem, który stanowi iloraz czasów 80 sekund i jednego cyklu krążenia krwi w układzie naczyniowym mózgu — $\frac{t_2}{t_1} = V_{\text{mózg}}$

Rycina 7. Tezy rozprawy habilitacyjnej (1975 r.)

Poza pracą w Klinice był lekarzem kolejowej służby zdrowia w Poznaniu, Jarocinie oraz w Kępnie. Pełnił funkcję konsultanta społecznego w zakładzie opiekuńczym prowadzonym przez Siostry Szarytki Wincentego a'Paulo w Zakrzewie koło Jarocina. Brał czynny udział w pracach Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów (PTNCh) – był przewodniczącym Komisji Rewizyjnej Oddziału Północno-Zachodniego PTNCh, członkiem Komisji Obrażeń Głowy Komitetu Patofizjologii Klinicznej PAN i Polskiego Towarzystwa Lekarskiego.

Miał szerokie zainteresowania pozazawodowe: turystyka górską, piesza, rowerowa fotografia. Jeździł na nartach, łyżwach, lubił pływać (ryc. 8). Przede wszystkim był wielkim miłośnikiem turystyki samochodowej. W latach 60 i 70 ubiegłego wieku odbył z rodziną wiele podróży zagranicznych (Austria, Bułgaria Czechosłowacja, Dania, Egipt, Francja, Jugosławia, Hiszpania NRF, Szwajcaria, Węgry, Włochy). W ówczesnej sytuacji politycznej wymagało to dużego talentu organizacyjnego.

Omawiając działalność i dorobek naukowy dr Rostka należy również naszkicować sylwetkę doktora jako człowieka. Był pracowity, ambitny i spokojny. Na wybór zawodu lekarza, jak wspominał, miał wpływ stryj Józef Rostek, wielki patriota, działacz społeczny ziemi raciborskiej, twórca szpitala i księgarni polskiej w Raciborzu, a od 1889 roku wydawca „Nowin Raciborskich”. W stosunku do chorych był troskliwym i sumiennym lekarzem, miał wysokie poczucie odpowiedzialności i obowiązkowości, szanował godność pacjenta.

Dr med. Jerzy Rostek zmarł, po długiej i ciężkiej chorobie, w wieku 52 lat w dniu 5 września 1977 roku. Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi pochowany został na Cmentarzu Junikowskim w Poznaniu.

Piśmiennictwo

1. Kukła W.: Z dziejów poznańskiej neurochirurgii w latach 1952-1997. Akademia Medyczna im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu. Poznań 1998
2. Rostek J.: Uproszczony pomiar przepływu krwi w naczyniakach mózgu. Neur. Neurochir. Pol. 1975, 5, 631-636

Adres:

Katedra i Klinika Neurochirurgii
ul. Przybyszewskiego 49
60-355 Poznań